

FÁZE 3: IMAGINACE

„Imaginace, která nás vede k možnému a nemožnému, je vždy nutností. Je tedy nezbytné podněcovat ty, kteří se učí.“

Paulo Freire

V této fázi zapojujeme do procesu imaginaci a trénujeme naše schopnost tvořit vize jiného světa.

Porozuměli*y jsme nebo aspoň tušíme, co je problémem, víme nyní i, co jej způsobuje, musíme tedy zapojit radikální imaginaci, abychom hledali*y cesty nové a nečekané. Moci si umět představovat věci jinak, to je důležitý krok k osvobození. Je důležité rozlišovat, na což upozorňuje i Freire, imaginaci od útěku do falešného světa. Imaginace nám má pomoci jít vpřed, nikoliv utéct. Naše představivost může být omezená našimi předsudky a nízkým sebevědomím. Potřebujeme ji emancipovat, protože může být svázaná roky vštěpování poslušnosti a nekritického poslouchání autorit.

Imaginace je často záměrně zavádějícím způsobem vydávána za snilkovství, ale u počátku pozitivních společenských změn v minulosti často stála skupina lidí s vizemi ovlivněnými radikální imaginací.

Účelem této fáze je rozprout představivost, snít a kolektivně modelovat alternativní paralelní budoucnosti, které budou řešit problémy a odpovídat na naše touhy. Tato fáze začíná imaginací individuální a končí imaginací kolektivní. Výsledkem této fáze je artikulace vizi a nahlédnutí, kudy se vydat do příští fáze. Klíčové tedy je společně si představovat svět, v němž už problém neexistuje.

„Všechna moc vychází z imaginace.“

Karel Kosík

KROKY A OTÁZKY:

1. PROTAŽENÍ IMAGINACE

Na začátek je dobré zařadit cvičení. Imaginace je jako sval, bez tréninku člověk těžko uběhne maraton. Proto je nutné imaginaci probouzet. V tomto kroku posunujeme limity představivosti a dodáváme studujícím důvěru. Kultura ticha nám bere odvahu vyjádřit se a vůbec si představovat, může to být proto obtížné. Studující by měli*y „vykročit ze svých hlav“ a zapojit celé tělo. Cílem tohoto kroku je bezpečné vyjetí ze zajetých kolejí. Otvíráme jiné myšlenkové kanály, než běžně používáme, zkusíme vystoupit z usudlého mentálního analytického myšlení, posílit tělo a tvůrčího ducha. Tento krok nemusí být vázán na problém, stačí jen povzbuzovat k imaginování.

Motto tohoto kroku: „Možná jsi už nějaké postupy zkusil*a a zatím nepřinesly očekávané výsledky, není však důvod propadat skepsi. Odlož pochyby, zkus to znovu a dej své imaginaci křídla!“

- ? Jak si představit, co si neumíme představit?
- ? Jak můžeme posouvat hranice naší představivosti?
- ? Co jsi zkusil*a, kde tě to zastavilo a kam můžeme dál vykročit?
- ? Co všechno si dovedeš představit?

2. JINÝMA OČIMA

Vyučující přinášejí do imaginace to, co si nedovedeme představit (jiné narativy, jiné způsoby bytí). Přinášíme i příběhy skupiny lidí, kteří dokázali měnit status quo, což by mohlo podpořit důvěru ve smysl této fáze. Je klíčové směřovat od představivosti, která umožňuje utéct do falešného světa, k imaginaci, která dává sílu a tvar věci měnit. Neutíkáme do často omezeného analytického myšlení, vykračujeme z těchto mentálních modelů posilněni*y vírou, že svět lze změnit. V tradici občanské neposlušnosti a aktivního občanství můžeme legitimizovat určité typy neposlušnosti. Tato fáze může ošetřit projevy cynismu, se kterými se můžete setkat v podobě otázek jako: “K čemu nám to jako je?”

- ? Co tu není, co bychom chtěli*y, aby tu bylo?
- ? Kdybyste měli*y tu moc... co byste...?
- ? Lze se podívat na problém jinýma očima?

Příklad: Lidové dějiny Howarda Zinna, příběhy emancipace z globálního jihu, perspektivy československých disidentů na začátku 80. let

3. SPOLEČNÁ VIZE

Vracíme se k problému z kritického bádání, který řešíme. V tomto kroku společně zkusíme modelovat scénáře, ve kterých je náš problém vyřešen. Lze také modelovat ideální svět, ve kterém náš problém neexistuje a zkusit imaginovat, jak k němu dospět. Cílem by mělo být dospět k sdílené představě budoucího žádoucího vývoje. Sdílená společná vize může probudit touhu věci měnit, což může mít aktivizační účinek. Abychom mohli* y společnou budoucnost vytvořit, musíme si ji umět představit.

Je možné se podívat i na vize a scénáře, které nechceme, aby se naplnily, nicméně v závislosti na konkrétním případě to může být jak posilující, tak svazující.

- ? Jakou budoucnost bychom pro sebe chtěli*y?
- ? Jaká bude struktura naší ideální vize?
- ? Jak vypadá naše společná vize?
- ? Kde vidíme možné systémové řešení?

„A zejména je důležité jasně rozlišit, že imaginace není cvičením pro ty odtržené od reality, není pro ty s hlavou v oblacích.“

Paulo Freire

Procesy na straně studujících:

- .. Procvičují imaginativní myšlení.
- .. „Rozesníávají“ se o jiných možných světech.
- .. Zapojují celé tělo se všemi smysly a vystupují z mentální ustrnulé práce v lavici.
- .. Tvoří.
- .. Formulují společnou naději.
- .. Modelují společné scénáře budoucnosti

Procesy na straně vyučujících:

- Povzbuzují sebevědomí studujících, dávají křídla jejich imaginaci.
- Vnášejí podněty z vnějšího světa.
- Přinášejí jiné způsoby myšlení.
- Provozkují a inspirují k imaginaci.
- Vytvářejí příležitosti pro procvičování imaginace.
- Vytvářejí bezpečné prostředí pro imaginaci (je bezpečné se nechat unést imaginací).
- Vytvářejí prostředí pro zjevení vize.
- Podporují vytváření vizí o světě.
- Přinášejí naději